

Да доиш триколовна

ДЪЛГА е историята на борбите, водени от прогресивните кръгове в Съединените американски щати, докато бъде въведено общото избирателно право върху цялата територия на страната, включително и на жените, и на афроамериканците, тоест на жителите от негърски произход.

И през цялото време основата за стремежа към всеобщо избирателно право е принципът „Няма данъци без представителство“, който лозунг американските колонисти издигнали още по време на борбата им за независимост от английската корона. Понеже дотогава плащали данъци на метрополията, но нямали представители в английския парламент, които да защитават интересите им.

Но този принцип е двупосочно отразен в американското законодателство, или с други думи и „Няма представителство без данъци“. Презумпцията е, че правото да се участва в управлението на държавата чрез изборния механизъм, както и ползването на всички останали права, които предоставя американското гражданство, са обвързани и с финансови задължения. Приоритетно значение за определянето на едно лице дали е данъчен резидент на Съединените щати е дали то е американски гражданин.

Тази страна е едната от само двете държави в света, които вменияват на своите граждани, независимо къде живеят – във

или извън САЩ – да плащат към американската хазна данъците върху своите приходи. Неспазването на това задължение е

квалифицирано като криминално деяние.

Именно за да повишат информираността си относно дължимите от американските граждани данъци и така да повишат тяхната събираемост, властите в САЩ приеха през 2013 г. закона Foreign account tax compliance act (FATCA), който изисква чуждестранните финансови учреждения да предоставят всякаква информация, засягаща депозитите в тях пари на американски граждани. Това веднага доведе до отворена защитна реакция от страна на американци, които притежават влогове в банки извън територията на САЩ – собствениците им започнаха да се отказват от американското си гражданство.

Още през 2011 г., в аванс, информирани за бъдещото одобрение на FATCA от американския Конгрес, така постъпиха 2000 души. На пръв поглед две хиляди души не са никак много спрямо население, което надминава 300 млн. Но те принадлежат към състоятелния каймак на американското общество, дължат значителни данъчни суми и има какво да губят.

От началото на настоящото десетилетие досега броят на отказалите се от американско гражданство надминава 8000. Само

■ От началото на настоящото десетилетие досега броят на върналите американския си паспорт надминава 8000

през първото тримесечие на 2014 г. паспортите си с двуглавия орел върху тях са върнали 1001 човека. Ето защо бяха затегнати условията за отказ от американско гражданство: задължителните събеседвания в посолството на Съединените щати в съответната страна с желеация да си върне американския паспорт бяха променени от едно на три – с надежда така да бъде увеличен шансът за отказ от първоначалното решение; както и беше увеличена три пъти самата такса за извършването на тази процедура и тя вече надминава 1200 долара.

Най-често от американско гражданство се отказват лица, живеещи в чужбина. Три четвърти от тях се падат на Канада, Великобритания и Швейцария. Според данни на държавния департамент на Съединените щати извън границите на страната живеят 7,6 млн. души – значителен човешки потенциал за отказ от американско гражданство, мотивиран евентуално от

чисто егоистични финансови подбуди!

Но американското данъчно законодателство не отхвърля лесно примката. То е умело прецизирано и се отличава със своеобразие и в случая, когато данъчно задълженото лице повече не е американски гражданин. Загубването на гражданството от физическото лице изобщо не го лишава от статуса на данъчен резидент, който се запазва още 10 години след промяната на гражданството и това лице е задължено да продължи да плаща данъци върху своите приходи през целия десетгодишен срок, в качеството си на данъчен резидент на Съединените щати.

Никак не е случайно, че именно в тази страна се е родил черният афоризъм, че

само смъртта и данъците са неизбежни.

Както е известно, идеята за национална общност

Крава монетафонка

Или защо американците масово връщат паспортите си с двуглавия орел

притежава не само своите антропологични измерения, ала и своите реални материални параметри. За да съществува една нация върху дадена територия в условията на функционираща държавност, тя има обективната необходимост да получава цял комплекс от публични услуги: национална сигурност в двата ѝ аспекта: външна и вътрешна, тоест да са налице инструментите за тяхната реализация – армия и правопривлащащи органи; здравеопазване и образование; опазване на околната среда и пр.

Очевидно би бил нарушен един основен демократичен принцип – този на равенството на отделните граждани, ако само една част от пълнолетното население – макар и преобладаващата – дава своя принос за набиране на средствата за финансиране на публичните услуги от страна на държавата, а друга част от населението само се ползва от правата, които според конституцията дава гражданството на съответната държава.

Конкретно в основния закон на Република България чл. 25, ал. 5 например постановява, че „Българските граждани, пребиваващи в чужбина, са под закрилата на Република България“, тоест това право не зависи от местопребиването. Реализирането на такава защита – когато се наложи – струва пари. Един граждански статут

е доброволен обществен договор на всяко пълнолетно, непоставено под запрещение лице, с конкретна държава. От които договорни отношения то има право да се откаже, ако този обществен договор не е по вкуса му. Докато всички български граждани по рождение, съгласно чл. 25, ал. 3, не може да бъде лишен от българско гражданство. Което несъмнено представлява за него една благоприятна неравнопоставеност. Оттук нататък е справедливо правата и задълженията на всеки български гражданин – независимо къде живее, да представляват едно органично цяло.

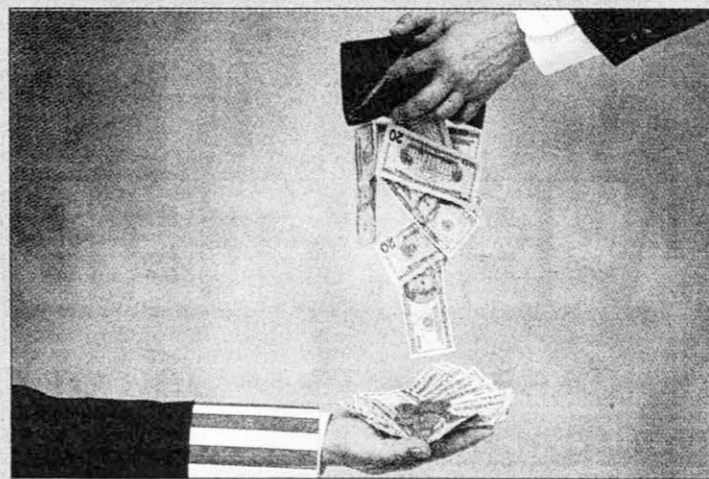
Отказът на държавата да събира данъци от приходите на абсолютно всички български граждани – независимо от тяхното местоживееие – в качеството им на физически лица, неминуемо намалява нейния финансов потенциал да изпълнява своите задължения към другата страна на обществения договор – суверена. Ето защо е необходимо да бъде прецизиран сегашният чл. 60 от българската конституция, като изрично бъде посочена валидността на неговото действие за облагане с данъци, независимо от местоживееенето.

Тогава по един съвсем естествен начин изцяло ще отпадне преекспонираният в публичното пространство въпрос за учас-

тието на нашите сънародници, живеещи в чужбина, в изборния процес. Като този, който посредством плащането на данъци като физическо лице легитимира своята актуална принадлежност към субекта български суверен, е напълно справедливо да се ползва от пълния набор от права за участие във всички видове изва на волята на гласоподавателите: избори и референдуми. Независимо в коя държава

четат да се откажат от българско гражданство. Това е тяхно право, което не би било коректно да бъде оспорвано, още по-малко – възпрепятствано. И което те, чрез съответна – платена – процедура, аналогична на въведената от властите на Съединените щати, да могат да реализират.

Да, не би било справедливо да съществуват данъци без представителство, или с други думи из-

■ Където и да живееш по света, ако имаш американско гражданство, плащаш данъците си в САЩ

извън България живее.

Логично е да предположим, че както сред американските граждани, така също и измежду нашите сънародници, живеещи извън България, ще има индивиди, които – мотивирани от личния материален интерес, ще предпо-

пълнение на финансови задължения към държавата, без възможност чрез гласуване да се участва в нейното управление, тоест в насочването на финансовите потоци и съответно в избора на насоките и обема на публичните услуги, чрез механизми на

демократичния изборен процес.

Но пък обратното: представителство без данъци е не само

возене без билет в трамвая на живота.

Още по-лошо: то представлява нарушение на конституционното равенство на българските граждани, като облагодетелства една част с данъчни, тоест финансови преференции, а другата част – тази на живеещите в България и плащащи тук данъци наши сънародници, поставя в подчинено положение субекти, с чиито финанси, чрез участие в изборния процес, ще се разпореждат лица, де факто не допринесли финансово за функционирането на държавното управление и извършването на публичните услуги.

Тези от българските емигранти, които са обсебени само от мисли за правата си (за гласуване или изобщо като български граждани), е наложително да проумяват, че България не е високомлеконадойна крава монетафонка, от чието виме те само да сучат неограничено. А пък някой друг балама да я пасе и да я обгрижва.

Представителството без данъци създава и изключително благоприятни условия за изкривяване на резултатите от изборния процес, понеже, когато един гласоподавател не е финансово ангажиран със собствени средства чрез заплатени данъци, той много по-лесно би могъл да продаде своя глас, тъй като не притежава – образно казано – „акции“ в държавния бюджет и от чиито „дивиденди“ да е заинтересован. И тази сума за подкуп на гласа му се явява чис-

„Свободният печат бива добър или лош. Но несвободният печат е само лош.“

Албер Камю е френски писател, драматург, журналист и философ. Носител на Нобелова награда за литература (1957).

та печалба за него.

Докато при обратната ситуация – при внесени данъци върху доходите му като физическо лице, е налице реална заинтересованост от общественото развитие на родината, както и осъществима възможност за участие в него чрез изва на личните предпочитания чрез правото на глас, без то да е опорочено от процеса на покупко-продажба.

СЛАВЧО КЪНЧЕВ,

председател на УС на Асоциацията за борба против корупцията в България